

Цыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо кърал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м шылам кыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмклэ.

Дунейпсо Кърал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейпсо цыхугъэм кыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым шыгъуи я нэгум щлагъэтурэ мыбы кыщыхэхэщ цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуащ! лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгуклэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу клуэцлхэми дунейпсами клуэхуклэ нэхъри зыщызужъ амалхэр зыхуагъэшхьэпзурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щлагъэт нэгъуэщ! къралхэм я лъэпкъхэри кызэщциубыдэу, дунейпсом и дэнэ щыпліи мы цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэшущыццэрагъэклуэным, кыщаштэным, щэгъэзэщцлэным хуцлэкъунхэу,

цыху хуэфашэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхъэхуити, я щыхьымрэ я хуэфашэхэмрэклэ зэхуэдэу кълыхур. Акъылрэ зэхэщцлэ гъуазэрэ ялэщи, зыр зым зэкъуэш зэхэщцлэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэшхьэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрышытым, и бзэм, илыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщ! еплъыклэу илэм, лъэпкъыу е цыху гупу кызыхэкълэм, мылкъуу илэм, кыщальхуа-кызыдалъхуам емылътэуэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэклуэтэныгъэншэу.

Къынэмыщлауэ, кърал щхъэхуити, нэгъуэщцлэм и унафэ щлэти, щхъэхуитыжыныгъэ (автономие) зимыли, нэгъуэщцлэ зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрэ къралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжыныгъэ хуащ! хъунукъым зыщыщ къралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къралхэм я зэхуакум щилэ статусым кыыхэкълэу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфашэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщыллэу плъытэ е пщыллэплэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щцлэклэуи пщыллыгъэр, пщыллэ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэшыгъэ епхъэллэ хъунукъым, залымыгъэклэ, цыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэклэ удэзеклуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ дэнэ щыпліи цыхуу, юридическэ лицоуэ кыщальытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури кърал хабзэм и пашхъэ щызэхуэдэщ икли кърал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэшхьэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашэщ мы джэпсалъэм къемызэгъу, зэхэгъэж зыхэлъ луэхушцлэфэхэми, апхуэдэ луэхушцлэфэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми кыщыхъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ хабзэ нэхьыщхъэм е кърал хабзэм кырипэс цыху хуэфашэхэр зыкътэ луэхушцлэфэ кыщыхъуклэ хуитыныгъэ зилэ хеящлэхэм зыхуигъэзэну, зыкъригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури лажъэ имылэу яубыд, ягъэтыс е егъэзыгъэклэ нэгъуэщ! щыпллэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхуми хуитыныгъэ илэщ и хуэфашэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажьэ кыщытралъхьэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелъхьэ хеящIэ щхьэхуит псэхуитыр захагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

Зы лажьэ/щIапхьэджагъэ зытралъхьэ дэтхэнэ зы цыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зышигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэхуыу, кърал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ кълъытэр, мыхеифэ къралпырккъым.

Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищIэм шыгъуэ кърал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIэпхьэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зэрищIам е ищIапхьэу кълъыхъу зэримыщIам щхьэкIэ. Хэти щIапхьэджагъэ щищIам шыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралъхьэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхьэусыгъуэншэу зыри кълъхэзэрыхь хъунукъым, и напэм, и цIэм кълелусэ Хэти хуитыныгъэ илэщ мыпхуэдэ кълъхэзэрыхьныгъэхэм кърал хабзэкIэ зыкълъыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ дэтхэнэ зы кърэли и щIыналъэм щхьэхуиту щызекIуэну, щыпсэуну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ езы и кърэлли хэту дэтхэнэ зы кърэлым илэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъээзжыну.

14-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ залымыгъэ/лей кълъшрахым и щхьэр нэгъуэщI кърал иригъэзыну, щхьээгъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIэпхьэджагъэхэм е Дунейпсо кърал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ кълемызэгъ IуэхущIафэхэм кълъхэкI дауэдапщэхэм шыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ зы кърэлым и цыхуу щытыну.

Дэтхэнэ зы цыхур зицыхуу щыт кърэлым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI кърэлым и цыху хъуну илэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цыхухъуми цыхубзми хуитыныгъэ илэщ кълъзыхэкIа лъэпкъым, зи цыхуу щыт кърэлым е дину илыгъым кълъхэкI пэрыуэгъу кълъхуэмыву, хуиту кълъшэну, дэкIуэну, унагъуэ иухуэну.

Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIныгъэ икълъурэкIэ яухуэр.

Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжьэ нэхъыщхьэщи, жылэми къралми кълъхъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр илэхьэгъуэуэ мылкъу зригъэлэну.

Дэтхэнэ зы цыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэлэщIэ е лълъымылэсыф пщIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум гупсысэ, зэхашIэ икIи дин хуитыныгъэ илэщ. Мы хуитыныгъэм кълъызщIеубыдэр и закълъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэлъуэрыщIэнхэр, и динкIэ щIапхьэхэр нэрылъягъуу яригъэщIэн, игъээзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгъэ илэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кълъуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыхур и гупсысэхэм кълъхэкIкIэ зыми кълъымыгъэгумэщIыну, кърэлыгъуэ гъунапкъэхэм емылъытауэ щIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукIи кълъхутэн-кълъпщитэн, зылэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

Хэти хуитыныгээ илэц лэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

Хэти зы хасэ хыхьэну ебгээз хьунукьым.

21-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц занцлэу езым е хуиту кьыхиха и лыклуэхэм я лэклэ кьэралым и зеггэклуэн луэхухэм хыхьэну, хэлэбэну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныгээ илэц и кьэралым цыхубэм кьыхузэриггэпэц амалхэр зэхэггэжыншэу, псом хуэдэу зыхуиггэщхьэпэну.

Хьыкумэт лэцхьэтетныггэм и льябжьэр кьэралым и цыхубэм и флэигуэуныггэрщ. А флэигуэуныггэр утыку кьохьэр щэху цыклэм тет хэхиныггээ хуит захуэхэу е цыхухэм я флэигуэуныггэхэр щхьэхуит-псэхуиту кьызэраггэлэггэуэфыну ггэпса нэггэуэщл цыклэхэу, зи ныбжь ирикъуа цыху псоми яхузэлухауэ, я лэлэцхэми зэхуэдэ гуащлэ ялэуэ, ллалгэ ггэнэхуаклэ кьытраггээзжхэмклэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыхубэ жылаггэуэм зэрыщыщым елытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуэфашэщ социалнэ кьэххумэныггээ. Кьэрал гуащлэклэ е кьэралыггэуэхэм я зэдэлэпыкьуныггэклэ икли дэтхэнэ зы кьэралым езым и ггэпсыклэмрэ и амалхэмрэ елытауэ дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц и напэрэ и цыхуггэрэклэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икли щлэнхабзэ луэхуклэ зыхуэныкьуэну амалхэр ираггэггэуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц лэжьэну, и луэхур хуиту кьыхихыну, захуаггэклэ икли хуэфл амалхэмклэ лэжьэну икли луэхуншаггэм кьыщаххумэну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц зэхэггэжыншэу зэхуэдэ луэху папщлэ зэхуэдэ лэжьаппщлэ кьратыну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц езыри и унаггэуэри цыхум хуэфэщэн псэуклэ илэу зыггэпсэун, щыхуейм деж зылылэсыфыну социалнэ ххумэныггэхэмклэ щлэггэбыдауэ зы псэуклэ амал кьезытын зы лэжьаппщлэ хуэфл кьылэрыхьэну.

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц езым и флаггэ папщлэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхишэну, апахуэдэ зэхэша хыхьэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц зыггэпсэхуэну, и нэггэ зриггэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэггэуэ ллалгэр цыху хуэфашэ щапаххэм иту кьыхуаггэпсыну, ллалгэ ггэнэхуаклэ и лэжьаппщлэри кьратурэ ггэпсэхуаклуэ дэклыну.

25-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхум хуитыныггээ илэц езыри и унаггэуэри узыншэн, тхьэггэуэ хуэфашэ илэу псэун папщлэ шхыныггэуэ, фашэ, унэ икли медицинскэ дэлэпыкьуныггээ иггэуэтыну. Хэти хуитыныггээ илэц, луэхуншаггэ, сымаджаггэ, хукъуаггэ, лыггэуабаггэ, фызабаггэ, жьыггэ икли езым имылэщлэггэ луэхуггэуэхэм кьыхэкл амалыншаггэ, тхьэмыщлэггэ кьылыысу щытмэ кьыщаххумэну, кьраггэлыну.

Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныггээ ялэц хэхауэ кьыклэлпыллынхэу, кьыдэлэпыкьунхэу. Зэрыша зэлл-зэфыз и бынуи зэмышхьэггэусэхэм кьалхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэггэжыншэу хуаггэщхьэпэр а зы социалнэ кьэххумэныггээ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхур хуитц ггэсэныггээ зэриггэггэуэтыну. Ггэсэныггэр, нэхь мащлэ дыдэу кьаппштэмэ икли льябжьэ ггэсэныггэр ахьшэншэщ. Пэщлэдзэ ггэсэныггэр зумыггэлэнклэ амал зимылэуэ еггэзыггэуэщ. Техникэ икли лэцлаггэ ггэсэныггэр хэти хуэлэухаггэнууш. Иппэ ггэсэныггэр зэхэггэжыншэу хэти хуэлэухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елытауэ.

Ггэсэныггэр цыхум и цыхуггэм икьуу зриггэужьыным хуэфлыу ггэпсауэ икли цыху хуэфашэхэмрэ хуитыныггээ нэххьыщхьэхэмрэ хуащл цыхьыр, лытэныггэр иггэлэщыным, щиггэбыдэным хуэунэтлауэ щытын хуейщ. Ггэсэныггэм цыхухэр хуцлиггэкьун хуейщ расэ псоми, лээпкь псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулытэ, зэгурылэуэ, зэхуэфлныггээ, зэныбжьэггэуэ дэлыну икли мамырныггэр кьиххумэн папщлэ Дунейпсо Кьэрал Зэгухэныггэм ириггэклуэкл лэжьыггэм зриггэужьу щытын хуейщ.

Сабийхэм ираггэггэуэтыну ггэсэныггэр зыхуэдэнур кьыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

Хэти хуитыныггээ илэц цыхубэм и щлэнхабзэ ггэщлэм хуиту ныыхьэну, ггуазджэр зыхуиггэщхьэпэну, щлэныггээ зыужьыныггэм хэтыну икли ар

зыхуигъэщхьэпэну.

Хэти хуитыныгъэ илэщ езым къыгъэщлэ щлэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ лэщлагъэхэм мылькуу, пщлэуэ, щлэхуэу къыпэклуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цлыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщлэфыну зы социалнэ икли дунейпсо гъэпсыклэ системэ щылэну.

29-нэ пычыгъуэ

Хэти езым и цлыхугъэм хуиту икли икъуу зригъэужьыну амал къезыт цлыхубэ жылагъуэми къэралми хуищлэжыпхъэ пщэрылхэр илэщ.

Хэти и хуэфащэхэр зыщыхуигъэщхьэпэклэ икли и хуитыныгъэхэр щызэрихьэклэ, нэгъуэщлхэм я хуэфащэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щлэхь, лъытэныгъэ къыхуегъэщлэ икли демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыклэр, щылэклэр егъэфлэклуэным и амалхэр къэхъума хъун папщлэ хэхауэ къэрал хабзэклэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

Дауи иррехъу, мы цлыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхьэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылъ-гурыщлэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъуу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъалуэ хъунукъым мыбы къыщилуэтыклэ хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр илэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралли, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.